

Projekt Pitstop, Ry Højskole efteråret 2012

Introduktion/læsevejledning

Projektrapporten her består af 3 dele.

Første del fortæller gennem referat fra den oprindelige ansøgning til FFD om baggrunden for hele projektet. Derefter gennemgås kort resultatet af en undersøgelse af tidligere pitstopperes ønsker og forventninger til et højskoleophold, med henblik på at kunne målrette projektet.

Anden del er logbogen eller arbejdsbeskrivelsen. Den er blevet til under forløbet, og indeholder de refleksioner jeg har gjort undervejs. Derfor er den meget praksisorienteret, og vil kunne bruges som inspiration til tilsvarende forløb.

Tredje del er opsamling og evaluering, hvor jeg dels behandler resultaterne af den evaluering, der afsluttede forløbet, dels perspektiverer forløbet og dets resultater.

1. Forundersøgelse

"Hele ideen til dette projekt er (---) udsprunget af de møder jeg har haft med eleverne i forskellige vejledningssammenhænge, hvor det er gået op for mig, at der er stor forskel på resurserne hos pitstopperne, og at det ofte kan være lidt af et tilfælde, om højskolen faktisk får opdaget og taget hånd om de elever, der står med svære personlige overvejelser ift. uddannelse.

Så man kan sige, at projektet har et både generelt og mere specifikt sigte:

- *På den ene side at undersøge hvordan og med hvilke vejledningsaktiviteter vi kan kvalificere pitstop-opholdet for alle som søger det.*
- *På den anden side hvordan vi kan støtte de pitstopperne, der synes at have mere omfattende problemer med deres liv og uddannelse.*

Projektet vil forløbe i tre faser: en indledende undersøgelse, der omfatter tidligere og kommende pitstop-elever, en vejledningsfase der løber over det meste af efteråret, og en afsluttende fase, der omfatter evaluering og en skriftlig rapport.

En grundlæggende antagelse er, at en af de vigtigste kompetencer at udvikle i et samfund som vores, er valgkompetence eller kvalificeret selvbestemmelse. Det vil derfor være omdrejningspunktet i vurderingen af projektets succes, at eleverne oplever, at forløbet har medvirket til en udvikling indenfor dette felt. Det vil i forlængelse heraf være naturligt at inddrage deltagerne/eleverne selv i at formulere deres mål for succes og måske tegn på at de er kommet videre. At projektet altså ift. evalueringen er deltagerbaseret."

(Citat fra ansøgningen til FFD om del i udviklingsmidler)

Forundersøgelsen her vil bestå af to dele:

1. Dels en gennemgang af motiverede ansøgninger om pitstop-ophold fra de sidste to efterår (2010 og 2011), for at blive klogere på hvilke forskellige begrundelser der kan være for at afbryde studier og søge om pitstop.
2. Dels en gennemgang af en mini-spørgeskema-undersøgelse med pitstopperne fra foråret 12, med henblik på at vide noget om deres vejledningsbehov/ønsker.

Gennemgang af motiverede ansøgninger om Pitstop, efterår 2010 og 2011

I efteråret 2010 og 2011 havde vi på Ry Højskole hhv. 11 og 9 unge på pitstopophold. Dvs. i alt 20 motiverede ansøgninger, der i det følgende vil blive behandlet under ét. Jeg skal for en ordens skyld gøre opmærksom på, at flere har angivet mere end én grund til at søge pitstop. Derfor vil summen af de forskellige grupper overstige det samlede antal ansøgninger.

Af de i alt 20 motiverede ansøgninger er der især 2 begrundelser der går igen. Den første er tvivl om studievalg. 11 af de 20 anfører denne grund.

En del af disse har gået ét til to år på en uddannelse og er så kommet i tvivl, andre har taget en bachelor og er nu i tvivl om kandidaten. Sidstnævnte gruppe anfører også hyppigt behovet for ny energi til studierne som årsag til ansøgningen. Og denne begrundelse er så, med 8 af de 20, den næststørste.

2 unge bruger mere eksistentielle begrundelser; at få lov at være glad igen, at finde tilbage til rødderne. Og yderligere 2 nævner depression og mangel på overskud.

Endelig er der 2 der falder lidt udenfor kategori. Én har ikke fået bevilget en PHD, og én er som arbejdsløs ikke kommet ind på en ønsket efteruddannelse.

Det ser ud til, at de to års pitstopperne bekræfter mine antagelser om, at gruppen kan deles i mindst tre undergrupper, afhængig af begrundelsen for opholdet. Hvilket så igen kunne sige noget om de ønsker/behov for vejledning, der kunne være. **Man kunne forestille sig, at de unge, der kun kommer på højskole for at få en pause og lade op til videre studier ikke har det store behov for noget som helst andet end bare at deltage i højskolens aktiviteter. På den anden side kunne de, der er i tvivl om hvorvidt de har valgt rigtigt, måske få meget ud af et gruppevejledningsforløb, med fælles refleksion og samtale. Og til sidst er der så de, der har en dybere og mere grundlæggende tvivl og/eller depressive tendenser. Her kunne et tilbud om et mentorlignende forløb eller i hvert fald flere personlige samtaler måske være en god ide.**

Spørgeskemaundersøgelse, forår 2012

For at blive klogere på hvilke forventninger de unge har til højskoleopholdet, og især på hvilken måde de ville modtage et evt. tilbud om forskellige slags vejledning, bad jeg, umiddelbart efter at midlerne til projektet var blevet bevilget, pitstopperne på forårsholdet 2012 om at besvare et kort spørgeskema. Af holdets 101 elever var 8 pitstopperne og svarede på skemaet. Der er altså ikke tale om et antal, der statistisk har noget vægt, og resultaterne kan udelukkende ses som fingerpeg. På spørgsmålet om årsagen til studiepausen siger flertallet (5) at de har ønsket at få ny inspiration

og genfinde lysten til at lære. To har fortrudt deres studievalg, nævner personlige problemer og er i tvivl om hvad de skal fremover. En enkelt ønsker at udvikle sig socialt.

Samtlige 8 tidligere elever siger, at højskoleopholdet har medvirket til afklaring. Mødet med mange forskellige mennesker, inspiration fra lærerne og deres erfaring, afprøvning af grænser og erkendelse af "hvad der gør mig glad" er medvirkende.

På spørgsmålet om hvorvidt man ville have sagt ja til deltagelse i en workshop, der "handler om at bruge samtalen og hinandens erfaringer til at blive klogere på sig selv" er 6 positive, selvom én mener at hun ikke ville have været klar til det før lidt hen i forløbet.

Når det drejer sig om personlige samtaler siger kun 3 ja til at ville have modtaget dette tilbud. Resten er enten helt sikre på et nej, eller ville godt have haft tilbuddet og så vælge derefter.

Selvom materialet som nævnt er alt for lille til at konkludere på, så styrker det min fornemmelse af, at det er nødvendigt at 'fare med lempe', når man tilbyder vejledning. Som én skriver: "Ja og nej; jeg mener at man i sidste ende selv skal tage beslutningen, men en samtale kunne måske være meget fint. – Det er et svært valg . . ."

Til gengæld bliver workshop-ideen modtaget mere positivt. Måske fordi spørgsmålet lægger mere op til ligeværdighed og fællesskab?

Endnu en ting er værd at lægge mærke til i denne miniundersøgelse. Nemlig at – vejledning eller ej – et højskoleophold virker i sig selv afklarende. Både ift. studie- og livssituation i det hele taget. Men det kan vel ikke komme bag på os der arbejder i højskolen. Det er jo ret besat en af vores kerneydelser, som vi selv forstår det.

I forhold til mit projekt i efteråret, vil svarene her få betydning i forhold til de forventninger jeg har til deltagelsen. Jeg må simpelthen regne med, at kun en del af eleverne ønsker at være med.

2. Logbog

Styregruppen for F&U midler bevilgede penge til mit projekt om kvalificering af pitstop-ophold på højskole.

Styregruppens bemærkninger:

"En undersøgelse, som skoleformen kan få glæde af. Der skal laves interview med tidligere elever og slutrapporten fremlægges for andre interesserede skoler, herunder Nordjyllands Idrætshøjskole."

Pengene bevilget, projektet på skinner, tror man. Men så begynder realitetsvurderingen af ansøgningen. Hvordan kan jeg formidle dette projekt til kommende pitstopperne uden at stigmatisere, gøre dem til objekter for en undersøgelse, hvis formål og udfald de ikke har nogen indflydelse på?

Efter en del udkast til introducerende breve står det klart for mig, at jeg snarere risikerer at skræmme nogen *fra* at tage på højskole. Hvem ønsker at ligne et problem og blive mødt med tilbud om en hjælp man måske slet ikke har brug for?

Forfra: Jeg må vende bøtten og i stedet bede om deres hjælp til undersøgelsen. Understrege det deltager- og aktionsbaserede i projektet.

Jeg indkalder til møde mandag aften i 3. uge. Da er der valgt fag, dagligdagen er så småt i gang og der er forhåbentlig overskud til at være med.

Tanker om 1. møde

Mit oplæg skal være meget åbent: Jeg har fået bevilget penge til projektet. Har brug for jeres hjælp, men det er helt frivilligt om man vil være med. Dog vil jeg gerne bede jer om én ting, inden I beslutter jer: Hver skal I lave et lille notat om, hvad I hver især betragter som succeskriteriet for dette højskoleophold; hvilke ønsker eller håb har I til udbyttet.

Notaterne vil jeg gemme, og i slutningen af forløbet får I dem igen, så vi kan evaluere hvad der så 'kom ud af det'.

Rammen for det vi skal lave sammen kunne vi kalde 'filosofisk forum': Vi mødes et par timer hver 3. mandag ca. I vil blive udsat for forskellige oplæg til samtale i grupper, med det formål at komme nærmere på nogle af de eksistentielle problemstillinger, vi alle står i.

Derudover er der mulighed for, hvis I ønsker det eller får brug for det, at få en eller flere personlige samtaler med mig. Det kan I både sideløbende med gruppeprojektet og uden at deltage i dette.

Mødegange i efteråret:

Uge 36, mandag d 3/9: Intro, alle pitstopperne

Uge 37, mandag d 10/9: 1. workshop

Uge 42, mandag d 15/10: 2. workshop

Uge 45, mandag d 5/11: 3. workshop

Uge 48, mandag d 26/11: afslutning, evaluering

Om holdbarheden af undersøgelsen

Jeg er nødt til at være meget åben i mine forventninger til udfaldet af undersøgelsen. Åben for at mange ikke vil være med. Åben for at de der er med ikke synes de får det forventede udbytte. I virkeligheden skal jeg være åben for, at det netop er skoleformen og ikke forskellige vejledningstiltag der batter.

Efter 1. møde

Alle 18 mødte op, og alle ville gerne deltage i hele forløbet. Dog et par stykker lidt usikre. Det var langt over mine forventninger. Og næsten et positivt problem.

I forhold til organisering af møderne betyder det, at grupperne skal være selvstyrende. Og min introduktion til hver samtaleøvelse bliver derfor særlig vigtig. Noget andet er, at det så vidt jeg kan se, er en fordel, at jeg ikke sidder som gruppeleder. Jeg tror de får en friere samtale uden.

Før 2. møde

I aften mødes gruppen igen, og jeg forestiller mig at indlede med et lille oplæg om hvordan vi griber det an: Hvilke mødegange jeg har sat i kalenderen, om muligheden for personlige samtaler og mit tlf.nr, og, i forbindelse med introduktionen til første samtale med hinanden, at det er tanken, at samtalerne skal være personlige, men ikke overskride grænsen til det private. Med andre ord skal de, når de vælger hvad de vil tale med hinanden om, passe på sig selv, og kun dele det der er rart at dele.

Lene og jeg har vendt gruppestørrelse og etablering af dem i dag. Jeg lægger ud med en gruppestørrelse på 3, og forslag om, at der skiftes gruppe hver gang. Det er mindre sårbart at være tre end to. Og det er godt for dynamikken at skifte hver gang, især hvis der er grupper der fungerer mindre godt. Ved etableringen vil jeg lægge op til, at man sørger for at invitere en med i gruppen, som man ikke kender så godt i forvejen.

I første omgang har jeg fundet tre øvelser frem – én til hver af de følgende mødegange.

Rækkefølgen af øvelserne afspejler en vis grad af progression.

Første øvelse er historisk og overblikstæt. Da det er første gang de skal prøve kræfter med den strukturerede samtaleform, synes jeg det er vigtigt, at der er mulighed for at holde en vis distance til sin egen fortælling. Eller med andre ord, at ingen føler sig presset ud i at fortælle mere og tættere på end man ønsker.

Anden øvelse handler om værdier og hvad man har med sig. Øvelsen lægger op til at gå tættere på de ting, der har betydning i den enkeltes liv. Ligesom til første øvelse vil jeg dog pointere, at det er det personlige, og ikke det private perspektiv, der er i fokus.

Den tredje øvelse retter sig mod fremtiden: Hvordan kommer man derhen hvor man gerne vil? Hvilke udfordringer ligger der på vejen, og hvor kan man finde hjælp hvis det kniber. Denne øvelse ligger i naturlig forlængelse af de to første, og peger ud mod det liv der venter efter højskolen.

1. øvelse:

Først 15 min. tænke og tegne, så ½ t i gruppe på 3

Tegn dit "livs-U". Dit liv begynder i den ene ende. Den anden ende er nuet. Indtegn milepælene i dit liv. Hvilke valg har du truffet undervejs? Hvilke valg har haft størst betydning? Vælg et, som du har lyst til at fortælle om til andre.

I grupperne skiftes I til at fortælle og blive udspurgt om jeres valg og dets betydning. Vær nysgerrige og spørg ind til hinanden, omstændigheder og valgmuligheder. 10 min. pr person. En af jer skal holde tiden.

Mål: at få øje på ressourcer i valgsituationer

Efter øvelsen samler vi op sammen på formen (-ikke indhold): fungerede det godt med 3 prs i gruppen? Var der tid nok – for meget tid? Kommentarer ift. målet; at få øje på resurser i valgsituationer?

Opsamling på 2. møde

Ikke uventet foregår der vældig mange ting om aftenen på højskolen. Vi mødtes kl. 19, og flere ville gerne være med til noget træning kl. 20.30. Det nåede vi nu ikke. Men jeg må vist, også for min egen skyld, holde fast i, at vi ikke skal ha travlt når vi mødes. Det går ligesom ikke så godt sammen med tanken om et filosofisk rum.

I øvrigt var det et godt møde. Responsen på den første øvelse var kun positiv. Overordnet set blev det sagt, at det var overraskende rart at få lov at fortælle og gå i dybden. 3-personers grupperne fungerede fint og tiden – 10 min. pr person var tilpas. Enkelte kunne dog godt ha brugt lidt mere. Vi nåede ikke at samle op på deres udbytte ift. at få øje på resurser i valgsituationer. Måske er det også lidt vanskeligt at evaluere på lige med det samme. Til næste møde vil jeg indledningsvist høre til, om de har tænkt over det de talte om sidst.

Det er rigtig godt synes jeg, at jeg er endt med at stå udenfor de enkelte samtalesessions. Det holder nemlig fokus på, at det er kvaliteten af deres fælles refleksion der har betydning. Det understreger også, at den enkelte ikke er ”en case”, men derimod deltager i et aktions-projekt. Og det holder mig fri af rollen som overdommer – den der ved bedre. Men af elevernes spørgsmål har jeg kunnet forstå, at det ikke var det de regnede med.

Før 3. møde

Der er kommet to nye til efter højskolens andet optag. Så dette møde skal starte med en rekapitulation af formål, form og indhold på det vi laver, som en velkomst til de nye. Der er også gået vældig lang tid siden sidste møde pga. studietur og det nye optag. Så det er fint med lidt repetition.

Derefter introduktion til dagens øvelse.

2. øvelse
Tegn på papir med 4 rum: Steder, Personer, Værdier, Mål og dig selv i midten. Tænk og skriv 15 min. Del med gruppen: fortæl historien om steder og personer og deres betydning for dine værdier og mål. 10 min. pr. person Mål: at reflektere over sammenhængen mellem det man har med og hvor man er på vej hen

Denne øvelse giver mulighed for at komme et spadestik dybere i forhold til at reflektere over hvem man er og hvor man vil hen. Men det er stadig vigtigt at være klar over hvad man vil dele.

Opsamling på 3. møde

Det var godt at begynde mødet med en opsamling og repetition. Det var også vigtigt, fornemmer jeg, at understrege, at undersøgelsen de hjælper med, ikke skal ende med et bestemt resultat. Men at jeg naturligvis har antagelser om, hvorfor det vi laver kan have en positiv effekt på deres oplevelse af egen situation og handlemuligheder. Det kunne være spændende at inddrage Antonovsky næste gang. Simpelthen lave et kort oplæg om hans tanker om begribelighed, håndterbarhed og mening som forudsætning for "overlevelse". Det kunne, tror jeg, gøre det mere begribeligt (!) hvad vi laver.

Evalueringen af dagens øvelse var spændende: Én gruppe overholdt ikke helt den givne ramme med afmålt tid til hver deltager. De samtalede i stedet frit, men fik efter eget udsagn en meget god samtale. Andre synes, at denne øvelse var sværere end den første, og de oplevede den måde jeg præsenterede den på, med 4 rum som 'kasseagtig'.

Helhedsvurderingen var dog igen positiv: eleverne får meget ud af at tale sammen. **De oplever fællestræk ved hinandens fortællinger og får inspiration til egne tanker.** "Store spørgsmål som man kan tænke længe over", som én udtrykte det.

Før 4.møde

1. Vi skal tale om deres rolle på onsdag til den fælles vejledningsdag.
Jeg vil gerne at de
  - er gode til at stille spørgsmål der åbner for tanker
  - er med til at få rammen (den strukturerede samtale) til at fungere
  - i et vist omfang bruger deres egne erfaringer med studie/uddannelsesliv
2. Næste møde er et evalueringsmøde, og foregår hjemme hos mig. Husk notesbogen.
3. Kort oplæg om Aaron Antonovskys tanker:

Udsprunget af erfaringer med KZ-fanger

Handler om menneskets forandringspotentialer og evnen til at klare belastning: Hvorfor kan nogen klare det? Hvorfor bliver ikke alle syge af pres og belastning? Begrebet salutogenese – læren om det sunde. At kunne mestre sit liv.

Begribelighed – håndterbarhed – meningsfuldhed

De to første er egenskaber/evner. Det faglige, kognitive. Det sidste er det menneskelige. Handler om værdier og holdninger. Det er derfor at vi arbejder som vi gør. Jeg tror processen vi er igennem, er med til at fremme både 1, 2 og 3.

Dagens øvelse:

3.øvelse

Først 5 min. tænketid. Så en ½ time i gruppe på 3

I er skiftevis "på". De andre lytter og spørger ind.

Tegn en cirkel og beskriv i den dit liv lige nu. Omstændigheder, vilkår osv. De ting der betyder noget. Tegn endnu en cirkel. Her fortæller du om ønsker og drømme for din fremtid. Hvilke veje er der fra her til der? Hvilke forhindringer? Hvilke resurser? Hvor kan der hentes hjælp?

Mål: at få øje på hvor forhindringerne i ens liv er og måder at takle dem på.

Opsamling på det møde der ikke blev til noget

Superærgeligt at måtte aflyse pga. for få fremmødte. Men det viser tydeligt, at en højskolehverdag er så travl og intens, at man ikke bare kan flytte et møde. Og slet ikke til om eftermiddagen efter en hel "skoledag".

Heldigvis tror jeg, at pitstopperne af sig selv gik ind i den fælles vejledningsdag med de resurser de har. I hvert fald lykkedes den vældig godt.

Belært af det meget givtige plenum der, vil jeg prøve at gøre noget tilsvarende på næste pitstopmøde. Det vil sige, at vi skal samle op fælles. Ikke kun på form og selve opgaven, men også på indholdet: Hvor og hvordan finder vi resurser til at takle de forhindringer vi møder?

Opsamling på 4. møde

Stort fremmøde og god dialog. Igen et vældig godt plenum. Måske skulle jeg have brugt det hver gang. Når jeg ikke gjorde, var det fordi jeg tænkte, der kunne blive for meget gentagelse. Og det er måske stadig rigtigt? I hvert fald får jeg meget ud af plenum, fordi jeg får et større indblik i hvad de har talt om.

Før sidste møde

Næste gang skal vi evaluere og runde af. Det er vigtigt at jeg får evalueringen skruet sådan sammen, at den kan sige noget om den enkeltes udbytte, både i forhold til de forventninger der blev formuleret på forhånd, og i forhold til det man måske ikke havde regnet med at få ud af det.

Derudover skal evalueringen give mig noget skriftligt at arbejde videre med, og eleverne skal have lov at formulere sig i plenum om det der har haft betydning.

Inden evalueringen vil jeg sparre med Lene Friislund om de forskellige elementer.

3. Opsamling og evaluering

Evalueringens formål og perspektiver:

Formålet med evalueringen var først og fremmest at antyde nogle svar ift. det overordnede spørgsmål der bliver stillet i projektet; nemlig **om højskolen kan medvirke til at kvalificere ophold for pitstoppere**. Men i besvarelsen af dette spørgsmål kan der anlægges i hvert fald tre perspektiver.

De første to har udgangspunkt i deltagernes egne oplevelser. Indledningsvist bestod evalueringen af en skriftlig refleksion over de ønsker/håb til udbytte eleverne havde givet udtryk for på det første møde. Det vil sige 1) det ønskede udbytte af opholdet og projektet.

Ind i mellem får man noget helt andet ud af en oplevelse end man på forhånd regnede med. Denne vinkel belyses i evalueringens spørgsmål nr. 3: *Har der været kvaliteter i projektet som du ikke havde regnet med?* Det vil sige 2) det ikke-forventede udbytte af deltagelsen.

Fra et mere samfundsmæssigt og uddannelsesmæssigt perspektiv vil der nok være interesse for i hvilken grad et højskoleophold kan medvirke til 3) **gennemførelse af studie og mindskning af frafald på uddannelserne**. Om de unge faktisk vender tilbage og færdiggør den uddannelse de var i gang med.

Evalueringmaterialet giver altså mulighed for at anlægge tre perspektiver i besvarelsen af det overordnede spørgsmål. Det primære i dette projekt må dog være de unges eget perspektiv. Studiefastholdelse vil være en sidegevinst i forhold til det man måske kunne kalde den almene livsafklaring.

Evalueringemetode og forløb:

For at samle tankerne og fokusere bad jeg først gruppen om at tænke tilbage på de forskellige workshopgange og temaet for dem. Jeg bad eleverne memorere over hvad de huskede, hvad der havde gjort indtryk, og hvad de evt. havde tænkt videre over.

Dernæst udleverede jeg deres eget notat fra første gang sammen med det nye evalueringspapir. Her stilles der først spørgsmål til indholdssiden af forløbet.

Af hensyn til kommende tilsvarende forløb ville jeg gerne have respons på formen; de strukturerede samtaler og omfanget af møder. Den næste del af spørgsmålene drejer sig om det. Den sidste del består af nogle ja/nej-spørgsmål der retter sig direkte mod uddannelseslivet, hvorudfra man kan få et indtryk af i hvor høj grad de unge var i tvivl om uddannelsesvalg inden de kom, om de vender tilbage til samme uddannelse eller skifter spor.

En individuel evaluering opfanger det der ligger først for i den evaluerendes tanker. For at ramme lidt bredere afsluttede jeg med en kollektiv evaluering efter Delfi-metoden. Den går i korte træk

ud på, at hver enkelt i en gruppe på 8-10 personer formulerer ét til tre positive og ét til tre negative udsagn om forløbet. Derefter tilkendegiver resten af gruppen med et kryds hvilke udsagn de enige i. Herefter følger en fælles samtale om topscorerne. Papirerne afleveres til workshoplederen.

Om pitstoppernes formål med opholdet

- med udgangspunkt i spørgeskema fra starten af forløbet. (bilag1)

En del af begrundelserne for pitstopopholdet er alene udsprunget af ønsket om at opleve højskole inden det er for sent, og lige få en pause inden den sidste del af studiet. Af de 16 besvarelser gælder det de 8. De sidste 8 angiver tvivl om studie, dumpede eksaminer, stress, livskrise og psykiske problemer som årsagen.

Selvom gruppen altså deler sig i to på dette punkt, er det alligevel et gennemgående træk, at de unge på spørgsmålet om succeskriteriet for opholdet, er fælles om at nævne mere almenmenneskelige og eksistentielle mål. De vil gerne opdage nye sider af sig selv, få mere selvtillid, udvikle sig personligt og deltage i et fællesskab med mulighed for nye venner.

Derudover ønsker rigtig mange at genfinde læringslysten og kreativiteten, og "tvivlerne" – altså de der som årsag til opholdet har nævnt usikkerhed og tvivl om fremtid, studier og liv – angiver selvfølgelig en afklaring på nogle af disse spørgsmål, som væsentlige for deres udbytte af opholdet.

Fik pitstopprojektet så nogen betydning?

- med udgangspunkt i afsluttende evalueringsskema (bilag2)

Uddrag af spørgsmål fra bilag 2:

1. Oplever du at din deltagelse i pitstopprojektet har haft nogen betydning ift. det du gerne ville med højskoleopholdet? Hvis ja, så prøv at beskriv på hvilken måde
2. Hvis formålet med højskoleopholdet var at få større klarhed over din fremtid, har pitstopprojektet så bidraget positivt? Hvis ja, så hvordan?
3. Har der været kvaliteter i projektet som du ikke havde regnet med? Hvis ja, så prøv at beskriv på hvilken måde:
4. Har du fået øje på problemstillinger/dilemmaer som du er fælles med andre om?
5. Vil du anbefale, at pitstopperne på Ry Højskole også fremover får et forum at mødes i?

I forhold til hvad de unge ønskede med opholdet svarer godt halvdelen – 9 – at pitstopprojektet fik betydning. Yderligere fire mener at projektet har haft betydning, men ikke på den måde de lige havde forestillet sig. Tre mener ikke at projektet i væsentlig grad har bidraget i forhold til hvad de kom for eller ønskede sig af opholdet.

Jeg vil i det følgende se nærmere på de tre grupper.

De 9 der er entydige i deres vurdering af, at forløbet har haft positiv betydning for målet med deres ophold, omfatter både unge der har været i tvivl om deres valg af studie var rigtigt, og de der 'bare' har haft brug for et pusterum.

Det første jeg lægger mærke til i disse evalueringer, er den ret gennemgående **enighed om det væsentlige i at dele tanker om valg, tvivl og ønsker og mål med andre i samme situation.**

Det givende i denne gensidige spejling kommer til udtryk i udsagn som:

"en følelse af at man er i samme båd som andre",

"mine egne refleksioner er blevet mere strukturerede",

"meget givende at være sammen med andre, som har samme tanker og bekymringer som en selv."

"- det er ofte de andre i gruppen (--)-der har påpeget kvaliteter og muligheder for mig jeg ikke selv har kunnet se",

Men udbyttet er ikke nødvendigvis kun afklarende:

"—jeg er nærmere blevet mere i tvivl, men jeg tror det er en vigtig øjenåbner, at mit liv også kan være anderledes."

"Fremtiden er stadig uklar, men det siger jeg med en stærk positiv betoning."

Til gengæld har forløbet, til trods for usikkerheden, for nogle haft betydning for den ro fremtiden imødeses på:

"-måske et mere positivt syn på min fremtid",

"I sammenspil med højskolen generelt, er jeg bestemt kommet tættere på det, der måske kunne være kernen af mig"

"Jeg oplever at være blevet mere reflekterende over hvad jeg har gang i nu (studie og liv generelt) og hvad jeg gerne vil."

Sammenfattende om denne gruppe kan nok siges, at det der fremhæves, ikke er at blive fuldstændig afklaret om studier og fremtid. Men derimod mødet med andre i samme situation, at blive bedre til at rumme usikkerhed, og blive klar over egne drømme og håb.

Fire deltagere oplever, at projektforsløbet har haft en væsentlig betydning for opholdet, men bare ikke lige på den måde de havde regnet med. De tre af dem er udelukkende taget på højskole for at få en pause inden afslutning af studier, og har ikke været i tvivl om at de skulle tilbage.

Af vigtige erfaringer med forløbet nævner de:

"Vi har diskuteret nogle 'store' ting som man ikke normalt gør med de andre elever"

"Jeg har fået en større klarhed over hvad jeg vil når jeg er færdig med min uddannelse"

"Det har været overraskende interessant at høre om de andres overvejelser"

"Jeg har mødt nogle mennesker, der stræber efter et helt andet liv end mig. - - -"

Bevidsthedsudvidende."

"Jeg har ikke før siddet med 16 andre, som også har stået med samme dilemmaer omkring studier"

Disse betragtninger om udbyttet ligger ikke vældig langt fra nogle af dem vi ser i den første gruppe. Mødet med andres holdninger og værdier, samtalen om fælles optagetheder og rum til en dybere refleksion end der normalt er plads til, er fælles for de to grupper. Forskellen er, at det i denne sidste gruppe ikke var et udtrykt mål med opholdet, men derimod blev en sidegevinst. En enkelt skriver da også, at alle højskoleelever burde tilbydes at deltage i en refleksionsgruppe. Det følgende citat sammenfatter vist meget fint det almene i erfaringerne:

"Samtalerne har givet anledning til refleksion over det liv jeg indtil nu har valgt at leve. Er det ikke netop meningen med højskole?"

Den sidste gruppe er ikke så éntydige i deres vurdering af projektet, men grundene er forskellige. En synes simpelthen det har været for kort til at hun fik nok ud af det, og havde brug for mere konkrete inputs om uddannelse og retninger. Noget der i nogen grad blev opfyldt ved personlige samtaler med mig. En anden svarer negativt på de to første spørgsmål; hun var afklaret med sin fremtid i forvejen. Men derefter nævner hun de positive erfaringer med fællesskabet om de svære valg, og at hun har fået øje på problemstillinger hun ikke er alene om. Den sidste ligner lidt ved ikke at have brug for afklarende samtaler, fordi valgene var truffet. Men fælles for alle tre er, at de alligevel anbefaler, at der også fremover skal være et forum for pitstopperne at mødes i. Endelig er der flere fra alle tre grupper der nævner, at det ikke kun er pitstopprojektet der har haft betydning i forhold til det positive udbytte på de områder der bliver spurgt ind til, men selvfølgelig hele højskoleopholdet som sådan.

Om de strukturerede samtaler og omfanget af møder

11 af de 16 svarer éntydigt ja til spørgsmålet om hvorvidt den strukturerede samtaleform er god. Ankerne handler alle om, at det kan blive for stift og kunstigt. En foreslår at de bliver *"semi-strukturerede"*. En anden sammenfatter måske begge sider ved følgende kommentar: *Det kan være svært, men godt når det kører"*

En anden skriver: *"Min erfaring fra samtalerne er at fokuset er større, når emnet er givet. Man har lettere ved at drage erindringer frem, når man ved hvor man skal lede, og derfra udvikler en samtale sig naturligt."*

Om omfanget af møder mener halvdelen at det var passende, 5 at det var for lidt og 3 at der var for mange møder. Flere nævner problemet med at finde tid i en travl højskolehverdag.

Vende tilbage til studier eller skifte spor?

Den skriftlige evaluering sluttede med nogle ja/nej spørgsmål til elevernes tvivl om uddannelsesvalg, og hvorvidt de regnede med at vende tilbage til det studie de kom fra.

Seks af de seksten var ikke på forhånd i tvivl om deres uddannelsesvalg, men tog overvejende på højskole for at få et break, lære nye mennesker at kende og få mod på den sidste del af studierne. De vender alle tilbage, dog udskyder en enkelt det endnu et halvt år.

De sidste ti har alle været i tvivl om deres valg af studie. Af dem vender to tilbage, fire er stadig i tvivl, og yderligere fire er sikre på at de skifter studie. En skriver: *Jeg tror at højskoleopholdet har givet mig mod på at skifte spor.*

Man kan altså ikke ud fra dette materiale sige noget entydigt om projektets medvirken til studiefastholdelse. Det var ganske vist heller ikke meningen, idet ideen jo netop var, at det var graden af opfyldelse af deltagernes egne ønsker til udbytte, der var målet for succes.

Delfi-evalueringen

Med de følgende udsagn forsøger jeg at sammenfatte de vinkler på forløbet der har været udbredt enighed om – dvs. topscorerne på positiv-siden.

"Det har været godt at være i et struktureret forum for erfaringsudveksling med andre uddannelsessøgende"

"Det er god erfaring at opleve det brugbart at sparre med hinanden og ikke kun en studievejleder"

"Udveksling af erfaring giver struktur på ens tanker"

"Opmærksomhed på at man godt kan have andre mål/værdier i livet end jeg har. Det giver grund til refleksion"

"Det har været godt at blive udfordret i at tænke lidt længere end bare til uddannelsen ift. hvordan man gerne vil se sig selv i fremtiden."

Det er værd at lægge mærke til, synes jeg, hvor stor betydning det tillægges at dele tanker og erfaringer. Det er åbenbart ikke noget der på samme måde har været plads til i de unges uddannelse og skolegang før.

Derudover synes jeg som professionel vejleder det er tankevækkende, at vi i nogen grad kan gøre os selv overflødige, hvis vi etablerer rum for de unge, hvor de gennem samtale kan blive 'selvforsynende' med vejledning.

På negativ siden i Delfi-evalueringen er det mest aspekter af formen, der får kritik:

"Det ville have været bedre hvis vi sluttede af med en samtale i plenum."

"Det fungerede ikke så godt at man skulle skiftes til at snakke i 10 min af gangen i de strukturerede samtaler. De grupper jeg var i endte altid i åben diskussion, og der fik vi rigtig gode samtaler"

Det er helt klart, at den fælles opsamling i plenum, som vi havde den sidste gang og til den fælles studievejledningsdag med alle højskoleeleverne, var givende, og nok burde have været gennemført hver gang.

Det var ikke meningen med de strukturerede samtaler, at hver enkelt skulle holde enetale i 10 min. Derimod at man skulle være "på", og at de andre skulle spørge ind og gå på opdagelse, som det også fremgår af opgaveformuleringerne. Det er åbenbart ikke lykkedes i alle tilfælde. Måske fordi det kræver øvelse at spørge ind til andre på denne måde. Måske fordi det kan være vanskeligt at være i fokus for de der ikke er vant til det. Måske fordi det simpelthen er uvant at få lagt den slags rammer ned over en personlig samtale.

Det gør det klart, hvor vigtigt det er at få talt om samtalen, og både få rettet misforståelser og åbnet for det "semi-strukturerede", i det omfang det er nødvendigt for at få samtalen til at flyde.

Perspektivering

Da jeg i sin tid søgte midler til dette projekt, havde jeg forskellige forventninger til projektet og antagelser om udfaldet.

For det første regnede jeg med, at behovet for støtte og vejledning ville være forskelligt, således at nogle ville have brug for gruppevejledningen, andre for personlig vejledning og andre igen ikke for vejledning overhovedet.

Det endte med, at stort set alle pitstopperne deltog, og at kun en enkelt havde brug for et par supplerende personlige samtaler.

Hvor jeg havde forestillet mig, at jeg skulle deltage i, eller i hvert fald overvære gruppesamtalerne, endte det med at grupperne blev selvkørende, da der var for mange til at jeg kunne nå rundt.

Måske endte dette praktiske forhold med at blive en stor kvalitet ved projektet, da det i høj grad var med til at oplyse det faktum, at eleverne havde meget stort udbytte af at tale med hinanden, spejle sig i hinandens erfaringer, - måske netop uden tilstedeværet af en vejleder.

Det var min antagelse, at det at indgå i et vejledningsforløb, hvor man sammen med ligestillede, fik mulighed for at tematisere valgene og udfordringerne, kunne lette de beslutningsprocesser der lå forude. Om det så var at vende tilbage til det samme studie, at fortage et kvalificeret omvalg eller et helt andet og måske mere eksistentielt valg. Jeg synes resultaterne af evalueringen viser, at dette i høj grad er tilfældet. Uanset hvilke valg der har skullet træffes, har evalueringen givet det indtryk, at den enkeltes selvindsigt og refleksioner i den sammenhæng er blevet større.

Jeg har set mig omkring i det teoretisk pædagogiske landskab, for at finde muligheder for perspektivering af projektet, der rækker udover den højskolevirkelighed det er foregået i, og på den måde måske medvirke til, at resultaterne kan ses i en større sammenhæng.

En af de store ideologer og tænkere indenfor det pædagogiske felt i Danmark, Jan Tønnesvang, giver med sin helhedsforståelse af menneskelig udvikling og dannelse, mange og relevante bud på en forståelse af de udfordringer der ligger i tiden.

Tønnesvang opererer med et begreb; *psykologisk ilt*, der i den grad giver mening i forhold til dette

projekts ærinde.¹

Begrebet psykologisk ilt er et billede på det alle mennesker har brug for, for ikke bare at eksistere, men faktisk trives og gro. Psykologisk ilt opstår i relationen mellem mennesker, når betingelser for det er til stede. Det afhænger af ” måden, hvorpå den enkelte – barnet eller den voksne bliver og oplever sig næret, understøttet eller optimalt udfordret i de systemsammenhænge, der gør sig gældende, og af den lugt, der er i bageriet. Dvs. af tonen i miljøet i sammenhængen.” Det miljø hvori den psykologiske ilt findes og udveksles, kalder Tønnesvang for *vitaliserende*.

Begrebet *psykologisk ilt* har meget til fælles med det gamle højskolebegreb *den levende vekselvirkning*². Begge handler om relationer, åbenhed og plads til nærvær, i et miljø hvor tonen er præget af ligeværd og respekt for den enkelte. Men hvor den levende vekselvirkning især handler om forholdet mellem lærer og elev, er begrebet psykologisk ilt, selvom det også udspringer af en pædagogisk virkelighed, bredere, idet det ikke kun taler om en pædagogisk relation, men i det hele taget relationer mellem mennesker.

Tønnesvang peger på fire områder, - han kalder dem *rettetheder* - hvor den psykologiske ilt er uundværlig i menneskets udvikling.

Den første handler om at blive set som den man er – at blive empatisk spejlet på sin selvfremsættelse. I de strukturerede samtaler blev der givet rum og rammer for den enkelte, til at fremstille nogle af de sider af tilværelsen, som ikke altid ligger lige for at dele med andre. Det ses flere steder i evalueringen, at netop dette rum var udbytterigt i forhold til at strukturere tanker og få forståelse af egen situation.

Den anden rettethed handler om det der er større end en selv, om idealer, værdier og det meningsfulde liv. Vis mig hvem jeg kan blive. Flere udsagn i evalueringen handler om mødet med andre værdier og andre måder at leve sit liv på, og den undren eller afklaring, der kan komme ud af et sådant møde.

Det tredje område drejer sig om fællesskabsfølelsen; lad mig være ligesom dig. At være del af et fællesskab, der giver en oplevelse af ikke kun at være et individ, men også være af samme slags som andre. Netop denne side er en af de kvaliteter ved projektet, der står tydeligst i evalueringen. Hvor stor en lettelse det er at dele tanker og refleksioner med andre i samme situation.

Den fjerde og sidste rettethed handler om den passende udfordring. Dvs. at blive udfordret uden at blive knægtet. Den er måske ikke helt så oplagt indenfor dette projekts rammer, men flere af deltagerne giver dog udtryk for, at de har følt sig udfordret i forhold til egne refleksioner og tanker om hvordan de kan leve deres liv. – Om denne udfordring har været passende kan man ikke udlede af svarene, - blot konstatere, at den har været der.

---

¹ ”Skolen som vitaliseringsmiljø”, Jan Tønnesvang, Forlaget Klim 2009

² www.grundtvig-koldsk-skole.dk

Når jeg sammenligner Tønnesvangs tanker om den psykologiske ilt med Grundtvigs begreb om den levende vekselvirkning, hænger det sammen med, at jeg synes projektet på den måde peger ud over sig selv, mod både højskolen og det formelle uddannelsessystem. Højskolen er, vil jeg mene, i høj grad leveringsdygtig i psykologisk ilt, hvor det formelle uddannelsessystem – i hvert fald efter folkeskoleniveau – måske lider lidt af åndenød. Det kunne blandt andet de store problemer med frafald tyde på.

Jeg synes Tønnesvang forærer højskolen en nytolkning af det gamle Grundtvig-begreb, der måske kan være med til at synliggøre hvad det faktisk er vi kan bidrage med i (ud)dannelsessammenhæng. Men omvendt også gøre det synligt for højskolen, at dens pædagogiske selvforståelse måske ikke er så langt fra den tænkning og de idealer, der lever og debatteres i uddannelsesverdenen.

Vejledning og den strukturerede samtale kan ses som en udvikling af begrebet *den levende vekselvirkning*. Hvor det traditionelt er forstået som et forhold mellem læreren og eleven, er det her blevet udvidet til et forhold mellem elever – ganske vist tilvejebragt af læreren, men dog opdaget og praktiseret af eleverne. Indenfor de givne rammer har de kunnet vejlede sig selv og hinanden, og er på den måde, kunne man sige, blevet selvforsynende med psykologisk ilt.

Sammenfatning

Projektets spørgsmål var, om vi i højskolen kan medvirke til at kvalificere opholdet for pitstoppere. Svaret på spørgsmålet afhænger af hvilken vinkel man ser det fra.

Deltagernes egen konklusion tyder på et ja. På trods af de forskellige forbehold som blev nævnt i evalueringen, er der udbredt enighed om, at det har **haft betydning at deltage**. De uddrag af evalueringen der blev citeret ovenfor, fortæller om større selvindsigt og evne til refleksion, større klarhed og ro ift. fremtiden, opnået på baggrund af den **fællesgørelse af studie- og livsrelevante problematikker**, som projektet har givet anledning til. For nogle var det målet, for andre en sidegevinst, for næsten alle fik det betydning.

I højskolens optik er deltagernes konklusion med til at pege på noget af det, jeg vil mene er vores kernekompetence, som handler om at tilbyde det enkelte menneske perspektiv, aflastning og mening gennem deltagelse i forpligtende fællesskaber. Dette er altså ikke projektets fortjeneste alene, men man kunne sige, at projektet har givet de deltagende en særlig og mere målrettet plads til dette aspekt.

Ser vi på **resultaterne fra en samfunds- og uddannelsesmæssig vinkel**, er der, som nævnt under *Opsamling og evaluering*, ikke et helt så entydigt svar. I hvert fald ikke hvis fastholdelsesaspektet er det vigtigste.

Men vælger vi omvendt at insistere på, at **den psykologiske ilt er altafgørende for menneskets handlekraft og livsduelighed**, og at disse kvaliteter også er til gavn for det samfund mennesket er en del af, ser billedet anderledes ud. Materialet levner ikke tvivl om, at deltagerne oplever at have

fået kvalificeret deres refleksioner om valg og dermed også de om-valg, der for mange af studietvivlerne er blevet resultatet. Man kunne sige, at **der har fundet en myndiggørelse sted**, i den forstand, at deltagerne oplever at have fået kvalificeret deres evne til at træffe beslutninger om og navigere i deres liv, på de præmisser samfundet giver. At turde være i usikkerheden og tvivlen, og skulle tage sine beslutninger i det rum, er måske en af de allervigtigste erfaringer og kompetencer man kan have i den verden vi lever i.

Helle Terkelsen

Januar 2013